

Pædagogisk læreplan for Børnehuset Lyngholm

Opdateret i oktober 2023

Indholdsfortegnelse

Hvem er vi?	3
Evaluering af forrige periodes pædagogiske læreplan	4
Pædagogisk læreplan	7
Fælles pædagogisk grundlag	8
Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	9
Pædagogisk læringsmiljø samt fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø	11
Samarbejde med forældre	13
Børn i udsatte positioner	15
Sammenhænge	17
Inddragelse af lokalsamfundet	19
De seks læreplanstemaer	20
Alsidig personlig udvikling	20
Social udvikling	22
Kommunikation og sprog	23
Krop, sanser og bevægelse	24
Natur, udeliv og science	25
Kultur, æstetik og fællesskab	26
Evalueringskultur	27

Hvem er vi?

I Børnehuset Lyngholm går der gennemsnitligt 108 børn i alderen 0-6 år. Vi er placeret på to matrikler, hvor der i det ene hus går 48 vuggestuebørn, og i det andet hus 60 børnehavebørn. Hver stue har tilknyttet to pædagoger samt en pædagogmedhjælper. Derudover er der, i hvert hus, en pædagogmedhjælper "flyveren" der fordeler sine timer på alle husets stuer.

Lyngholm ligger i et naturskønt område hvor der er gåafstand til frodigt natur, sø, skolelandbrug, gode offentlige legepladser, kulturinstitutioner såsom bibliotek, biograf og galleri. Området har et godt stisystem, hvor børnene kan bevæge sig trygt rundt uden at møde veje, og de kan nemt selv cykle til børnehave og skole. Vi er ydermere nabo til Lyngholm skolen som vi har et tæt samarbejde med.

Hver afdeling i Lyngholm har et fagligt fyrtårn der i tæt samarbejde med ledelsen, og de øvrige medarbejder, er fælles om at videreudvikle den pædagogiske faglighed vi har i huset- samt skabe rammer for et læringsmiljø der er udviklende for børns dannelse, trivsel, udvikling og læring. For tiden er vi særligt optagede af "Low Arousal" som er en grundlæggende tilgang i samspil med børn. I den forbindelse har alle medarbejderne i 2023 været på kursus i "Low Arousal", og er nu optagede af at tilføre ny teoretisk viden til Lyngholms faglige fundament.

Vi har følgende perspektiv på vores egen rolle i vores pædagogiske praksis:

- De voksne har altid ansvaret for relationen og situationen
- De voksne justerer eventuelle krav til barnets dagsform- så børn altid oplever at være i relation, føler sig kompetente og oplever selvbestemmelse.
- De voksne er forpligtiget til at modtage samt give hinanden feedback.

Vi har følgende børnesyn i Lyngholm:

- Børn gør det godt hvis de kan
- Børn der får respekteret deres grænser, lære at respektere andres grænser
- Børn der bliver mødt med øjne der tror på dem, tror på sig selv
- Børn der føler sig set og mødt, ser og møder andre.
- Børn som bliver mødt med smil, vil smile til andre.
- Børn der bliver mødt med tro, vil vokse og gro.

Evaluering af forrige periodes pædagogiske læreplan

På baggrund af oplæg fra dagtilbudsleder og faglige fyrtårne, har både medarbejdere og forældrebestyrelsen drøftet analysen af den seneste periodes PEF, som er vores Planlægnings- og Evaluerings redskab i Furesø samt anden pædagogisk dokumentation. Det har givet anledning til justering af læreplanen. De retningsgivende refleksioner er opdaterede og der er beskrevet nye eksempler på den pædagogiske praksis ind i den pædagogiske læreplan.

Ud fra analysen og drøftelserne har dagtilbuddet konkluderet følgende om børns oplevelser og hvordan det pædagogiske læringsmiljø indfrier vores pædagogiske læreplan og det pædagogiske grundlag.

Opsamling:

Lyngholms første pædagogiske læreplan blev udarbejdet i 2020.

Vi har, i den mellemliggende periode, haft flere fælles samt lokale PEF processer omhandlende emner fra det pædagogiske grundlag og samt læreplanstemaerne.

At samle selve essensen af alle vores analyser, refleksioner samt evalueringer til en kort opsamling har ikke været mulig for os. Vi har efter gennemgangen af samtlige af Lyngholms udarbejdede PEF derfor udvalgt to områder som vi fremhæver i denne opsamlende evaluering. Vi har her valgt "positionering" samt "måltidskultur" da de begge er områder som hele Lyngholm har arbejdet med i fællesskab. Alt øvrige data vi har gennemgået, bliver også brugt til evalueringen og den løbende justering af vores pædagogiske læreplan.

Vi giver herigennem et indblik i hvilken type data vi får ud af vores systematiske analyseringer og evalueringer- hvilket i sidste ende er med til at tydeliggøre hvordan vi har evalueret på alle områder af denne pædagogiske læreplan.

Vi er fortsat i gang med at redigere det skriftlige indhold af denne læreplan. Der vil derfor løbende blive lagt en ny opdateret læreplan på vores hjemmeside.

Målet for den fælles PEF proces om positionering:

- skabe en fælles øget bevidsthed om de tre måder at positionere sig på "foran, bagved og ved siden af" samt dennes betydning for barnets trivsel, udvikling, dannelse og læring.
- Skabe øget bevidsthed ift. hvordan den pædagogiske indretning kan understøtte børns dannelse, trivsel, udvikling og læring.

Målet for den fælles PEF proces om måltidskultur:

- Undersøge vores måltidskultur i børnehuset Lyngholm, samt få indsigt i hvor der kunne være udviklingspotentiale.
- Videreudvikle vores fagligt funderede måltidskultur på tværs af hele Lyngholm, hvor det enkelte barn får en oplevelse at have værdi for fællesskabet og tager del i det samt oplever medbestemmelse og livsduelighed.

Børns oplevelser og børns perspektiver:

Positionering:

På baggrund af vores praksisfortællinger og færdiggjorte PEF, tolker vi børnenes oplevelser og perspektiver som følgende- dette når vi voksne positionerer os hensigtsmæssigt, samt tilpasser den pædagogiske indretning med tydelige samt fleksible legezoner:

- Som barn har jeg mod på at bevæge mig rundt på den store legeplads når jeg kan se de voksne er fordelt derude- og jeg bliver også nysgerrig på hvad de laver. Hvilket gør at jeg får lyst til at være med – prøve nye ting.
- Som barn har jeg lettere ved at forstå rutinerne når de voksne sætter ord på hvad jeg skal og oplever at få hjælp når jeg har brug for det. Dette gør at jeg tør prøve mere på egen hånd.
- Som barn oplever jeg at de voksne leger med mig, som gør at jeg lærer nye lege og får nye venner. De hjælper mig til at udvikle de lege jeg allerede kender og det er trygt at vide de voksne hjælper mig hvis jeg bliver udfordret i legen.
- Som barn kan jeg overskue hvilke lege muligheder der er, og jeg kan selv nå det legetøj og de materialer jeg ønsker at bruge.

Måltidskultur:

På baggrund af vores praksisfortællinger, og færdiggjorte PEF, tolker vi børnenes oplevelser og perspektiver som følgende:

- Som barn mærker jeg egne behov, og udtrykker herfra det jeg gerne vil have/ikke vil have. Jeg oplever at de voksne lytter og respekterer det jeg udtrykker.
- Som barn har jeg lyst til at deltage til måltiderne, og jeg oplever samtidig at få lov til at vente med at komme til bordet til jeg selv er parat.
- Som barn oplever jeg at bidrage til fællesskabet, fx ved at være med til at dække bord- det gør mig glad. Jeg bliver også glad når det er en af mine venner der deler ud til mig.
- Som barn oplever jeg der er tid og ro til dialog under måltiderne. Jeg får vendt mine tanker med de andre ved bordet.
- Som barn bliver jeg inspireret til at smage nye fødevarer, både ved at se de andre spise samt at bruge min smagetallerken (uddybes senere).

Hvordan har vi indfriet vores pædagogiske læreplan og det pædagogisk grundlag:

Når man som medarbejdergruppe vælger en fælles indsats og sammen aftaler mål, metoder og mening for denne, så opstår der en udvikling der er til glæde for alle, både børn og voksne- der skabes rum for børnenes udvikling, læring, trivsel og dannelse. Alt sammen noget som er med til at understøtte vores arbejde omkring det at indfri vores pædagogiske læreplan samt det pædagogiske grundlag. Vores arbejde med fælles PEF processer har således været en metode til at opnå netop dette.

Vi bruger vores praksisfortællinger der tager udspring i observationer af børnene samt os selv- dette både under rutiner, planlagte aktiviteter samt børnenes selvinitierede lege, til at kunne drage konklusioner på hvorvidt vores læringsmiljø indfrier vores læreplan. Det vil sige at det børnene viser os i de forskellige læringsrum, fortæller os hvorvidt vi lykkes med opgaven.

Positionering:

PEF Processen har styrket vores fælles pædagogiske praksis, vi er sammen blevet mere bevidste om hvordan man positionerer sig hensigtsmæssigt, både ift. det enkelte barn, gruppen samt ift. kolleger. Processen har således styrket det pædagogiske læringsmiljø, jf. det pædagogiske grundlag hvilket skal være tilstede hele dagen.

Vi er i fuld gang med at opkvalificere vores pædagogiske indretning, bl.a. så den også understøtter en hensigtsmæssig positionering. Dette sker med hjælp fra en pædagogisk konsulent samt alt den viden vores PEF proces har givet os.

Måltidskultur:

PEF processen har givet os en øget opmærksomhed på alle facetterne der er under måltidet samt hvor stor en værdi det har for barnet selv at være en aktiv del og hjælpe til under måltidet.

Ved et øget fokus på hele rammen omkring det pædagogiske måltid og mindre fokus på indtagelse af maden oplever vi, at andre ting som medbestemmelse, selvhjulpethed, dialog og social interaktion træder mere frem.

Efter processen har vi fået skabt en tydeligere fælles måltidskultur der er baseret på en respekt for barnets selvbestemmelse og tillid til egen krop.

Hvorvidt vi indfrier vores pædagogiske læreplan, kan læses i selve læreplanen. Det samme gælder det pædagogiske grundlag. Vi arbejder overordnet med en løbende justering af læringsmiljøet, så der hele tiden tages udgangspunkt i det enkelte barn samt børnegruppens behov.

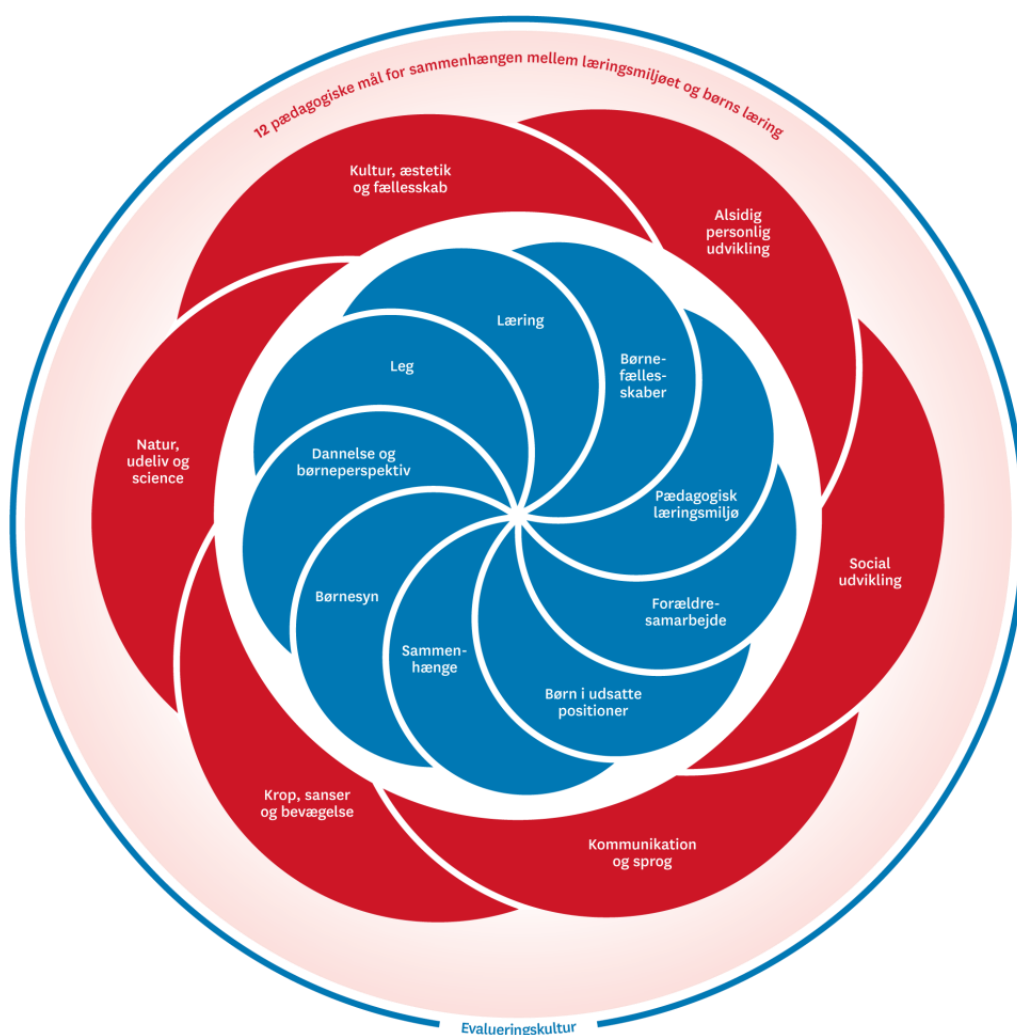
Pædagogisk læreplan

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen Den styrkede pædagogiske læreplan, rammer og indhold.

Læreplanen er et pædagogisk redskab, der via korte, relevante pædagogiske overvejelser, refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde. Børnenes perspektiv og børnefællesskabet skal inddrages og læreplanen skal tage højde for den konkrete børnegruppes sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger og behov.

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag, det **blå** centrum i "blomsten" samt de seks læreplanstemaer, de **røde** kronblade på "blomsten" og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring. Dagtilbudslederen har ansvaret for at udvikle den omkransende evalueringskultur.

Fælles pædagogisk grundlag

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag. Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle

dagtilbud i Danmark. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14)

De centrale elementer i den styrkede læreplan er:

- ❖ Børnesyn. Det at være barn har værdi i sig selv.
- ❖ Dannelse og børneperspektiv. Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- ❖ Leg. Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- ❖ Læring. Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- ❖ Børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- ❖ Pædagogisk læringsmiljø. Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- ❖ Forældresamarbejde. Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- ❖ Børn i udsatte positioner. Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- ❖ Sammenhæng til børnehaveklassen. Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.

Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.

Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14)

Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Barnesyn. Det at være barn har værdi i sig selv. Børn ses som aktive medskabere af egen læring og udvikling i rammer, det pædagogiske personale er ansvarlige for.

Furesø kommunes Børne- og ungepolitik beskriver de overordnede rammer for:

- Demokrati & Medborgerskab
- Læring & Læringsmiljøer
- Fællesskab & Inklusion
- Forældre & Forældresamarbejde
- Faglig indsats & Sammenhænge
- Den generelle forbyggende indsats

Dannelse og børneperspektiv. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Børn i dagtilbud skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.

Furesø Kommune beskriver i det fælles lærings- og dannelsessyn hvordan vi forstår begrebet dannelse og hvordan vi skaber dannelsesmuligheder for børn i dagtilbud, vi siger det kort: ”at blive til nogen i små og store fællesskaber”. [Fælles lærings- og dannelsessyn](#). Dannelsesperspektivet kobler sig til læringsbegrebet og beskriver samspillet mellem barn og dets verden.

Leg. Leg har en værdi i sig selv. Leg er grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet.

Læring. Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Læring i dagtilbud sker i en vekslen mellem blandt andet børneinitierede lege, voksenplanlagte aktiviteter og rutiner.

I **Furesø Kommunes** fælles lærings- og dannelsessyn beskrives hvordan læring har fokus på de mangfoldige kompetencer børn tilegner sig; personlige, sociale og faglige. I **Furesø Kommune** vægter vi tre kendetegn for hvad børns udbytte sigter på: engagerede og deltagende; innovative og fejlmodige og ansvarlige og klimabevidste. Vi har fokus på børns progression og på deres nærmeste udviklingszone.

Børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende og alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet. I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende i en balance mellem individ og fællesskab.

Center for Dagtilbud, Skole og Forebyggelse vægter for 0 – 18 års området:

- 1 vision: Alle børn og unge skal trives, udvikle sig og lære ud fra deres individuelle forudsætninger, som en del af sociale fællesskaber – så de bliver livsduelige og får en ungdomsuddannelse.
- 2 grundsyn: En bred fælles forståelse af læring og dannelse som: ”at blive til nogen i små og store fællesskaber”.
- 3 målsætninger: fællesskaber; læring og rammer der understøtter.
- 4 principper: ressourcensyn; udgangspunkt i kontekst; børn og familier skal mødes med en samlet plan samt at styrke fagligheder styrker tværfagligheden.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

I Lyngholm arbejdes der med løbende tilpasninger f.eks. under planlagte aktiviteter. Dette sker med udgangspunkt i børnenes behov/initiativer i situationen, her med øje for at alle børn altid gør det bedste de kan. De voksne har tillid til hinandens tilpasninger, da de foretages ud fra dette perspektiv.

Børnene støttes i, og motiveres til, at fortsætte samt til at prøve nye ting- og herigennem opnå ny læring. Denne støtte er med til at udvikle børnenes drivkraft og fejlmodighed.

De voksne er bevidste om, at legen er det sted hvor børnenes muligheder for at blive til nogen i store og små fællesskaber samt prøve sig selv af i fællesskabet, er størst. De voksne er derfor særligt optagede af at beskytte og berige legen løbende og efter behov. Dette sker bl.a. gennem den voksnes bevidste valg af egen positionering, og understøttes ydermere gennem den pædagogiske indretning.

Et eksempel fra vuggestuen:

To børn leger med de store puder, lægger dem på gulvet og leger at de sover. Et tredje barn er tilskuer til legen og får at vide, af de to andre børn, at hun skal gå væk. Den voksne tager pigen i hånden og spørger om hun vil være med i legen. Pigen nikker og de går begge hen til pudelegen og den voksne spørger om der ikke mangler en til at putte dem og læse godnathistorie? ”Nååå jo” siger den ene og henter en bog. Den voksne og pigen læser bogen for de to andre og siger godnat til dem og lægger et tæppe over dem. Pigen tager tæppet af de to andre og siger ”Go’ morgen”, de to piger rejser sig grinende og nu er de alle tre i gang med at sove, læse, og vågne, flere gange. Den voksne kan nu langsomt trække sig fra legen.

Et eksempel fra børnehaven:

Nyt eksempel er på vej

Pædagogisk læringsmiljø samt fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø

Dagtilbud skal hele dagen etablere et pædagogisk læringsmiljø, hvor leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i arbejdet med pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22 -23 og s. 30)

Furesø Kommunes dagtilbud har beskrevet tre læringsrum, hvor vi tænker læring for og med børnene:

- **Rutiner:** fx aflevering og afhentning, af- og påklædning i garderobe og badeværelse, måltider og sove/hvilestunder.
- **Vokseninitierede aktiviteter:** planlagte eller spontane; fx ture, samlinger, rytmik, kreative forløb og sneboldskampe.
- **Børnekulturen:** Det, der foregår i og mellem børnene, hvor leg er et væsentligt element samt de aktiviteter som børnene initierer.

Voksenpositioner: Med fokus på det enkelte barn og børnegruppen som helhed, tages der bevidste valg i måden, der organiseres på. De pædagogiske medarbejdere vurderer hele tiden hvornår de skal **gå foran** børnene, **ved siden af** børnene eller **bagved** børnene, afhængig af barnet, situationen og konteksten.

Dagtilbud arbejder med børns læring over hele dagen og ofte med mange af de 6 læreplanstemaer og elementer fra det pædagogiske grundlag i spil på samme tid. Læring må også ses på tværs af læreplantemaerne: vedholdenhed overfor vanskeligheder, evne til fokusering og koncentration, evne til at samtænke viden og erfaringer og koble på tværs af kontekster, evne til at opsøge relevant hjælp samt at kunne skifte mening og se andres perspektiver; **metalæring**. At blive opmærksom på, hvordan man lærer bedst, foretrukne **læringsstrategi**, sker i alle hverdagslivets situationer. Er det fx ved at øve sig igen og igen, at få instruktion og forklaring af andre eller at se hvordan andre gør og selv prøve, når man er klar.

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes? Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Dette sker bl.a. gennem vores måltidskultur som vi beskriver herunder. Resten af indholdet i denne læreplan svarer yderligere, og mere fyldestgørende på ovenstående spørgsmål.

Vi har frokostordning i begge huse, og hver dag producerer vores økonoma og køkkenmedhjælper økologisk, nærende og inspirerende mad der understøtter udviklingen af madmod. I børnehaven bliver børnene inddraget i madlavningen, som en del af den pædagogiske praksis, så alle sanserne er i brug. I vuggestuen arbejder vi pt. på at implementere større inddragelse i madlavningen.

Vores måltidskultur er bl.a. inspireret af Morten og Anne Elsøes begreb "madro".

Madro er:

- Når der er ro i kroppen i forhold til mad
- Når der er ro i tankerne i forhold til mad
- Når regler om mad ikke står i vejen for livsudfoldelse eller glæde
- Når tanker om mad ikke griber forstyrrende ind i hverdagen

Derfor har vi respekt for barnets selvbestemmelse og tillid til egen krop. Vores fokus er at undgå barnet oplever "madstress". F.eks. får børnene i børnehaven altid en smagetallerken hvor de kan placere det mad de endnu ikke har lyst til at have på egen tallerken. Det er et tiltag der giver det enkelte barn ro/tid til at mærke sit eget behov samt på sigt udvikle madmod.

Vi er netop gået i gang med at etablere en køkkenhave- gennem dette læringsrum ønsker vi at børnene får erfaringer med, og en spirende forståelse for, madens vej fra jord til bord. Ydermere kan børnene få et indblik i naturen, og en begyndende forståelse for økologi. De grøntsager som børnene til sidst høster skal, i samarbejde med vores økonoma, bruges i madlavningen.

Et eksempel fra vuggestuen:

Nyt eksempel er på vej

Et eksempel fra børnehaven:

Nyt eksempel er på vej

Samarbejde med forældre

Dagtilbud skal have fokus på, hvordan dagtilbud og forældre kan samarbejde om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24)

Forældresamarbejde sker i mange fora:

- Samarbejder med fokus på forældrenes eget barn, dialoger i hverdagen, forældresamtaler.
- Samarbejder omkring børns hverdag og læring, fx ved formidling gennem AULA
- Forældremøder for hele dagtilbuddet eller mindre grupper af forældre.
- Arrangementer, fx sommerfester, julearrangementer, fællesspisning

Det enkelte dagtilbud skal anvende nogle af de forskellige fora, hvor forældrene kommer i dagtilbuddet, til at sætte børns læring på dagsordenen. Dette kan fx ske, ved at der på forældremøder er et punkt, som handler om, hvad der arbejdes med i dagtilbuddet, og hvordan forældrene kan understøtte barnets læring i hjemmet.

Alle forældre er forskellige, det er dagtilbuddets ansvar at facilitere og rammesætte forældresamarbejdet differentieret og baseret på lokale traditioner, ønsker og den enkelte families behov. Forældresamarbejder skal være tillidsfuldt og konstruktivt.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I Lyngholm ønsker vi at indgå i et ligeværdigt og tillidsfuldt samarbejde med alle forældre. Vi er bevidste om, at alle familier er forskellige, og vi er derfor opmærksomme på, at tage os tid til at lære den enkelte familie at kende.

Vi er i løbende dialog med alle forældre om deres barns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Vi værdsætter og prioriterer den daglige dialog med forældrene, så vi i fællesskab skaber sammenhæng mellem hjem og dagtilbud. Vi er samtidig bevidste om, at en længere dialog i ydretiderne ofte ikke er en mulighed. Derfor tilbyder vi gerne et telefon opkald i løbet af dagen, eller vi aftaler et tidspunkt hvor vi kan mødes til en uforstyrret dialog. Derudover tilbyder vi alle familier en samtale ca. 3 måneder efter barnets start i Lyngholm, og igen inden overgangen til børnehaven samt FFO. Vi tilbyder ydermere trivselssamtaler efter behov.

Vi bruger Aula til den overordnede kommunikation. Vi bruger også Aula i hverdagen til, at dele vores viden om barnets/børnegruppens trivsel, udvikling, læring og dannelse- her gennem tekst og billeder. Vi opfordrer også forældre til, at benytte Aula til mange af de små beskeder som ellers kan gå tabt under morgenstundens afleveringer.

Vi ønsker ydermere, gennem forskellige forældrearrangementer, at understøtte det gode samarbejde forældrene imellem. Her er forældrebestyrelsen aktivt deltagende både ift. Hvilken form arrangementet

skal have samt i forberedelserne. Bestyrelsen står ydermere for at arrangere legeplads dage samt den årlige portrætfoto dag- begge dele i weekender.

Vores faste årlige arrangementer:

- Nytårstaffel- Forældrekafe i januar
- Arbejdsdag i marts
- Forældremøde i maj
- Blomstens dag i maj
- Sommerfest i juni
- Gallefest for skolestartere sidst i august
- Lyngholms fødselsdag 1. september
- Fotodag i november
- Lucia

Børn i udsatte positioner

Dagtilbud skal reflektere over, hvordan det pædagogiske læringsmiljø organiseres og tilrettelægges, så det også tilgodeser og understøtter børn i udsatte positioners læring. Børn i udsatte positioner kan fx være børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, børn i risiko for at stå uden for fællesskabet. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26)

Furesø Kommune har opmærksomhed på børns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Alle børn skal opleve sig som betydningsfulde og bidragende i fællesskaber og opleve at de har deltagelsesmuligheder. For at sikre dette anvender vi fælles redskaber og metoder.

Furesø Kommunes dagtilbud benytter en model for **Tidlig opsporing**, der systematiserer trivselsarbejdet og har særligt fokus på forældreinddragelse og det tværfaglige samarbejde. Formålet med trivselsvurderinger er tidligt at få øje på børn, der befinder sig i udsatte positioner og som ikke synes at trives i deres hverdag. Hvis et barn ikke trives, inviteres forældrene til dialog, hvor man sammen vurderer hvordan trivslen kan forbedres og hvordan dagtilbud og hjemmet kan justere, for bedre at kunne understøtte børnenes trivsel og udvikling.

Pædagogiske Arbejdsprocesser Furesø, PAF, en analysemodel og en fælles referenceramme for arbejdet med inklusion, kan anvendes for bedre at kunne få øje for sammenhængen mellem et barns trivsel og det pædagogiske læringsmiljø barnet indgår i.

I forhold til det enkelte barn beskrives indsatsen som:

- en **generel indsats**, den indsats, som alle børn behøver for at trives, udvikles, lære og dannes
- en **fokuseret indsats**, der er målrettet og af kortere varighed
- en **særlig indsats**, af længere varighed og involverer ofte fagpersoner udenfor dagtilbuddet, fx logopæd, fysioterapeut, psykolog

Dagtilbud har mulighed for at få faglige sparring af et tværfagligt team.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Alle børn kan have perioder, af kortere eller længere varighed, hvor de befinder sig i en udsat position. Vi vægter her en tæt dialog med forældrene, og vi inddrager deres viden og erfaringer i det videre fælles arbejde omkring deres barns trivsel. Dette sker både gennem den løbende daglig dialog samt ved forældresamtaler.

Vi har et aktivt tværfagligt samarbejde, da vi er bevidste om at vores samarbejdspartnere bidrager med vigtig viden samt perspektiver ift. det enkelte barn samt børnegruppens trivsel og udvikling. Vi benytter løbende vores tværfaglige samarbejdspartnere til at foretage observationer af vores praksis, og vi tilpasser gerne på vores læringsmiljø efter deres anbefalinger. Forældre bliver altid involveret og informeret når vi oplever, at have behov for vejledning fra vores tværfaglige samarbejdspartnere.

Vi har den praksis at vores læringsmiljø skal tilpasses barnets individuelle behov og ikke omvendt. Vores rutiner og aktiviteter tilpasses derfor løbende så alle børn og især børn i udsatte positioner kan bidrage og deltage i aktiviteterne. Vi er ofte delt op i mindre grupper hvor de voksne er aktivt deltagende i lege og støtter løbende op så barnet kan deltage. Vi er opmærksomme på barnets interesser, og vi igangsætter ofte lege/aktiviteter med udgangspunkt i dette. Her kommer barnets optagethed til at skabe en tilknytning og betydning i fællesskabet f.eks. gennem en hjælperolle i forhold til andre børn. At blive en del af et fællesskab er vigtigt, og vi kigger ofte efter venskaber på tværs af stuer.

Vi har i alle læringsrum stort fokus på hvordan vi positionerer os, så vi understøtter det enkelte barns deltagelsesmuligheder samt understøtter fællesskabsfølelsen i børnegruppen.

Nye eksempler er på vej:

Sammenhænge

Dagtilbud tilrettelægger et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til o-klasse. At skabe sammenhæng kan fx handle om at børn i dagtilbud får positive erfaringer med at deltage i fællesskaber, så barnet får positive forventninger til de sociale fællesskaber i skolen. At det pædagogiske læringsmiljø skal have fokus på at understøtte, at børnene tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende, kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27)

Furesø Kommune har fokus på at skabe sammenhænge for det enkelte barn omkring alle de overgange børn oplever. I hverdagens overgange mellem dagtilbud og hjem, i opstarten på dagtilbudslivet, overgangen mellem dagpleje eller vuggestue til børnehave, også i det integrerede dagtilbud og endelig overgangen til tidlig fritidsordning, FFO og skole.

I **Furesø Kommune** benyttes der ved alle børns overgange et [overgangsskema](#). I dette skema uddyber forældre og pædagogiske medarbejdere de opmærksomheder, som det vil være væsentligt, at pædagogiske medarbejdere i det nye tilbud kender til for bedst muligt at støtte det enkelte barn i at anvende sine erfaringer og kompetencer i den nye pædagogiske kontekst. Overgangsskemaet er oversat til flere sprog.

Furesø Kommune har et fælles afsæt for overgangen fra børnehave til skole, der beskriver [principper og procedurer for den gode overgang](#), herunder en overgangskanon. Overgangskanonen skal sikre, at alle børn i Furesø får fælles erfaringer og oplevelser, de kan inddrage i de nye fællesskaber, som de træder ind i ved overgangen fra børnehave til skole og FFO. Derudover indgår dagtilbud, FFO og skole lokale aftaler der understøtter børnene i overgangen og sikrer godt samarbejde mellem medarbejderne.

Dagtilbud skal inddrage forældrebestyrelsen omkring hvordan de kan medvirke til at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra dagtilbud til FFO/skole.

Furesø Kommune har iværksat en prøvehandling hvor flere dagtilbud tager på hjemmebesøg i familier inden start i dagtilbud. Nogle steder sammen med sundhedsplejen.

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til FFO og 0. klasse, herunder evt. lokale aftaler mellem dagtilbud og FFO-skole.

I Lyngholm ved vi at alle overgange i et barns liv er betydningsfulde. Vores rolle er at skabe en tryk kobling mellem det kendte og til det nye der venter forude. Ved overgangen til FFO skaber vi bl.a. denne kobling og tryghed ved aktivt at bruge progressionscirklen, besøge de forskellige FFO'er, modtage besøg af voksne fra den lokale FFO, samt ved at have et fast "storbørnsgruppe" forløb der varer fra 1. september til 1. maj.

Vi holder ydermere overgangssamtaler mellem børnehave, hjem og FFO/skole efter behov.

I vores faste forløb mødes de kommende skolestartere på tværs af børnehavens tre grupper i en storbørnsgruppe, dette sker to gange ugentligt. I storbørnsgruppen benytter de voksne aktivt progressionscirklen sammen med børnene til, at få afdækket netop dette års særlige behov for viden

omkring det nye. I progressionscirklen går vi samme på opdagelse i hvad børnene allerede ved om det nye samt hvilke spørgsmål de er optaget af, det kan f.eks. være hvor toilettet er i FFO samt hvad hedder de voksne. Sammen gå vi undersøgende til værks for at blive klogere på alt det nye.

FFO´erne stiller deres lokaler til rådighed efter aftale. Vi møder her andre storgrupper fra andre Børnehaver, så der opstår en grobund for nye venskaber. Det er vigtigt, at børnene er velinformeret og kender til hvad der skal ske omkring overgangen = sammenhæng. Det er vigtigt, at børnene ser og kender til det sted, de skal starte

I september hvor alle børnene er startet i FFO og skole, inviterer børnehaven dem tilbage til en gallafest. Da flere af børnene er startet på forskellige skoler, er denne fest med til at understøtte oplevelsen af sammenhæng for børnene, gennem et gensyn. Samtidig giver festen dem en hyggelig afslutning på deres børnehavetid.

Storbørnsgruppens konkrete formålsbeskrivelse er på vej:

Inddragelse af lokalsamfundet

I den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet overveje, hvordan lokalsamfundet i form af fx biblioteker, museer, idrætstilbud og -faciliteter, plejehjem, erhvervsliv mv. kan inddrages med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø. Dagtilbud kan invitere ældre medborgere, skolebørn eller andre frivillige i lokalsamfundet, der ønsker at bidrage med en særlig viden eller interesse inden for eksempelvis natur, sport, musik, sundhed eller håndværk. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29)

I [Furesø Kommune](#) er der mange muligheder for at inddrage lokalsamfundet, fx Skolelandbruget, Hjortøgaard, biblioteker, idrætsfaciliteter, legepladser, Musikskolen, plejehjem, museer og mange muligheder for at udnytte forskellige naturområder, skov, sø, landbrug til forskellige pædagogiske aktiviteter.

Dagtilbud skal inddrage forældrebestyrelsen omkring hvordan de kan medvirke til at bringe ressourcer i lokalområdet i spil.

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Børnehuset Lyngholm er vi glade for at bruge vores lokalområde. Med enten bus, klapvogne på gå-ben besøger vi blandt andet skolelandbruget som er et landbrug med grise, heste, geder, kaniner mm. Her får børnene lov at møde og fodre de mange dyr. Vi har i år fået vejledning fra en naturformidler, fra skolelandbruget, i forhold til hvordan vi kan etablere vores egen køkkenhave i børnehaven.

Vi besøger også Farum bibliotek og kulturcenter. Her har vi mulighed for at låne bøger eller tage en tur i deres mini-biograf. Derud over har vi et tæt samarbejde med Lyngholmskolen.

Nye eksempler fra vuggestue og børnehave er på vej:

De seks læreplanstemaer

Til hvert af de seks læreplanstemaer er udarbejdet to overordnede mål. Den pædagogiske læreplan beskriver hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børn læring indenfor og på tværs af de seks læreplanstemaer.

Til hvert læreplanstema præsenterer vi eksempler på hvordan vores pædagogiske læringsmiljø dels understøtter de to mål til det enkelte tema, hvordan det relaterer sig til det pædagogiske grundlag og endelig hvordan det ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod, vedholdenhed og kompetencer til deltagelse. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

I Børnehuset Lyngholm tilpasser de voksne løbende deres positionering, så de er afstemte ift. hvornår de skal lytte, spørge, observere, vente og samt hjælpe det enkelte barn. Børnene får således mulighed for at blive mødt i sin nærmeste udviklingszone. Denne tilgang øger tilliden til de voksne, og derved trygheden i den givne situation, hvilket også er med til at understøtte barnets tillid til dets eget potentiale.

I vuggestuen

Ved opstart i vuggestuen gør vi meget ud af at forberede barnets ankomst med billeder på stol, kasser og i garderoben (hvor billederne er i børnehøjde), så børn og forældre kan se at de er en del af stuen. Så børnene oplever at de er en del af et fællesskab både ved at se gruppebilleder og billeder af dem selv.

Eksempel på dette:

Pædagog pusler en 10 måneders baby som lige er startet, og barnet peger rundt på kasserne med billeder. Da vi er puslet færdigt kommer barnet op på pædagogens arm og peger på kassen igen og pædagogen siger "det er dig", og peger videre på de andre kasser og siger navnene på de andre børn på stuen.

Man ser så allerede ved det 1 årige barn at de identificerer sig med billedet på stolen, de ved at det er deres plads, på den måde kan de øve sig på at kravle op og ned af stolen før og efter måltiderne. Rutinerne og genkendeligheden gør at børnene kan finde sin plads i garderoben og kasse på badeværelset.

I vuggestuen er det pædagogiske udgangspunkt livsduelighed som fremmer barnets oplevelse af at lære sig noget. Formålet er at understøtte og udvide barnets erfaringsverden så det får lyst til at deltage og tage initiativ. Det er en balancegang hvor barnet i begyndelsen er iagttagende og senere deltagende.

Eksempel på dette:

Vi oplever det gang på gang når vi holder morgensamling og ligger tæppet, børnene der har været lang tid på stuen sætter sig med det samme på tæppet og de nye børn kigger nysgerrigt på tæppet men sætter sig ikke, men efter et stykke tid kommer de nye selv og sætter sig. Her går de altså fra iagttagende til deltagende i fællesskabet.

I børnehaven

Vi inddrager børnene i vores måltider. Alt mad præsenteres sammen med børnene. I børnehaven går en voksen og et barn sammen ud i køkkenet og spørger vores madmor "Hvad skal vi have at spise i dag?" "Hvad er det?" "Hvad er der i?" Hvis det er en ny ret, ligger vores madmore nogle ingredienser på vognen, så det kan vises frem på stuen. Det kan fx være jordskokkesuppe og så ligger der en rå jordskokke på vognen. Vi rør ved jordskokken og dufter.

I børnehaven smør børnene selv når der serveres rugbrød. Børnene er medskabere til en madkultur, hvor de hjælper med at lave mad, dække bord, servere maden, oprydning og aftørring bagefter, skaber madro, og konversere under måltidet. Alle får en lille ekstra tallerken til måltiderne "smagetallerkenen", her kan placeres det barnet endnu ikke har lyst til at smage men gerne vil se lidt mere an.

Eksempel på dette:

Nyt eksempel er på vej

Social udvikling

Udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed. Dagtilbud skal ikke kun bidrage til at udvikle børns selvstændighed og evne til medbestemmelse men også deres forståelse for, indlevelse i og solidarisk handlen i forhold til andre. Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39 og Masteren til en styrket pædagogisk læreplan)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Social udvikling:

Den sociale udvikling sker i løbet af hele dagen; i daglige rutiner, vokseninitierede aktiviteter og i børns selvorganiserede leg.

Igennem hele dagen har vi fokus på, at gøre børnene opmærksomme på hinanden samt på fællesskabet. F.eks. kan den voksne fortælle hvordan at barn kan hjælpe en ven med tøj i gaderoben eller den voksne kan give et barn en hovedrolle i en aktivitet.

Vi har stort fokus på hvornår vi skal positionere os i de tre læringsrum dvs. om vi skal gå foran, ved siden af eller bagved. De voksne er således til rådighed med hjælp til bl.a. leges udvikling og ift. konflikthåndtering. Støtte til lege kan f.eks. være guidning i hvad de andre børn viser/siger/ prøver at opnå, samt guidning i hvordan de kan hjælpe en ven eller guidning i forhold til barnets egne reaktioner. Dette er med til at udvikle børns demokratiske dannelse.

Vi ved at den pædagogiske indretning er med til at understøtte børnenes fællesskaber. Vi er derfor altid optaget af at opkvalificere og tilpasse vores læringsmiljøer både indendørs og udendørs så der tilbydes forskellige legemuligheder.

Eksempel fra vuggestuen: Nyt eksempel er på vej

Eksempel fra børnehaven: Nyt eksempel er på vej

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale. Læringsmiljøet skal understøtte børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. De pædagogiske medarbejdere er sproglige rollemodeller for børnene, og børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Kommunikation og sprog i vuggestue og børnehave:

Vi arbejder fokuseret med kommunikation og sprog i alle læringsrum, da vi ved at sprogudviklingen sker gennem hverdagsamtalen. Vi prioriterer at lege, spise og lave aktiviteter i mindre grupper fordi vi ved, at det er vigtigt med opmærksomme øjne, og nærvær fra de voksne og andre børn i kommunikationen.

Vi er særligt opmærksomme på at hjælpe børn til at udtrykke sine følelser og vi sætter derfor ord på børnenes intentioner og hensigter f.eks. "åh du ville gerne have ..." - " det kunne du ikke lide..." Således erfarer børnene at kommunikere og sprogliggøre deres tanker og behov samt bruge dem i fællesskabet.

Vi ved at den pædagogiske indretning er betydningsfuldt i forhold til at understøtte den sproglige udvikling. Vi er derfor opmærksomme på at have fx at have konkrete der understøtte det talte sprog, og bøger i børnehøjde der kan inspirerer til dialog.

Eksempel fra vuggestuen:

Der er et nyt eksempel på vej.

Eksempel fra børnehaven:

Nyt eksempel på vej

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

I børnehuset Lyngholm:

Vi ønsker at tilbyde børnene et læringsmiljø der giver dem mulighed for at udforske og bruge kroppen på mange forskellige måder. Gennem hele dagen er vi derfor optaget af at udfordre kroppen sammen med børnene. Det sker både i de daglige rutiner, de planlagte aktiviteter samt at når vi følge børnenes initiativer.

Læringsmiljøet i Lyngholm er præget af at børnene så vidt muligt får lov til at prøve sig selv af. Vi skaber f.eks. plads til vilde tumlelege, til at kravle op i træer, skubbe store sten og til at kunne mærke sand og græs på de bare fødder.

Indendørs søger vi også at imødekomme børnenes behov for udfordringer, i vuggestuen har vi f.eks. ribber og skamler der kan kravles op og ned af, og madrasser hvor vi slår koldbøtter og tumler på.

I alle læringsrum hylder vi fejlmodigheden, og vi tager os tid så børnene får rig mulighed for at øve sig. Hvordan holder man en kande i ro når der skal hældes vand op, hvor mange kræfter kræves det at løfte cyklen der væltede m.m. Erfaringer der er med til at styrke børnenes kropsbevidsthed.

Vi er også optagede af at børnene mærker deres krop når den er i ro. I børnehaven har vi derfor stille tid om eftermiddagen. Her har alle børn mulighed for at ligge og slappe af imens der høres stille musik.

Nye eksempler er på vej:

Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension. Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44 - 45)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Natur, udeliv og science:

I Lyngholm er vi optagede af at give børnene gode oplevelser i naturen. Vi ved at positive oplevelser i naturen på sigt er med til at øge interessen for hvordan vi passer på den.

Vi arbejder generelt med natur og science ved at være nysgerrige og forundrede sammen med børnene. Vi er opmærksomme på ikke blot at komme med svaret når et barn undrer sig over noget. Her er vores tilgang at være undersøgende og eksperimenterer sammen med barnet/børnene. Der opstår således mange spontant opståede science oplevelser og aktiviteter i løbet af en dagen.

I børnehaven har vi hvert år en naturuge hvor hele børnehaven er en uge i en spejderhytten her i Farum. Under hele ugen er vi på opdagelse i det grønne, og vi medbringer undersøgelsesudstyr i form af f.eks. forstørrelsesglas, terrarier og bøger der handler om natur og insekter.

Vi ligger tæt på skolelandbruget som vi ofte besøger. Her kan vi både gå på opdagelse på egen hånd, eller tilmelde os planlagte forløb med stedets naturvejleder.

Vi ønsker dog at øge vores eksperimenterende og undersøgende tilgange til naturfænomener. F.eks. er vi ved at etablere en køkkenhave for herigennem at give børnene erfaringer med, og en spirende forståelse for, madens vej fra jord til bord samt naturfænomenernes indflydelse på deres afgrøder. Har det regnet eller skal haven vandes i dag, og hvor meget vand har de forskellige planterne brug for?

I Lyngholm er vi generelt optagede af at udvikle på vores læringsmiljø når det kommer til natur, udeliv og science.

Nye eksempler er på vej:

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet. Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Den fælles kultur i Lyngholm opstår med bidrag fra alle store som små, dvs. i samspillet mellem os. Vi bidrager således alle til Lyngholms kultur- en kultur der er i evig udvikling.

I Lyngholm er de voksne aktivt deltagende i mange forskellige kreative aktiviteter hver dag. Dette både i de voksne initierede samt i børnenes selvinitierede. Vi ved at æstetiske læreprocesser er med til at lære børn nye sider af sig selv, og samtidig lære dem at forstå og fortolke deres omverden. Vi er optagede af, at give børnene erfaringer med mangeartede kreative udtryksformer, dette gennem brug af forskellige materialer. Vi ønsker også at give børnene kulturelle oplevelser både som tilskuer og som aktivt deltagende. Vi ønsker herigennem at udvikle deres livsglæde, fantasi og kreativitet, identitet, empati, selvtillid og sociale kompetencer.

I vuggestuen bruger vi blandt andet sangkufferter med konkrete til morgensamlingerne. I både børnehave og vuggestue er der fokus på de kropslige sange/sanglege og børn og voksne anvender gerne musik instrumenter undervejs. Hver fredag holder vi fællessang for alle børnene, enten i alrummet eller på legepladsen. Herigennem oplever vi fællesskabets kraft.

Vi fejrer de gamle traditioner som fastelavn, påske og jul. Til jul henter storbørnsgruppen vores juletræer, og vi har her en fast juletradition hvor træerne pyntes med et hjerte, dette med billede og årstal af hvert enkelt barn. Når vi går på juleferie får børnene deres hjerte med dem med hjem til deres eget træ. Det er en fast tradition som alle børn og forældre ser frem til.

Nye eksempler er på vej:

Evalueringskultur

Dagtilbudslederen har ansvar for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Dokumentationen anvendes i løbende evalueringer, som led i en evalueringskultur, der udvikler og kvalificerer det pædagogiske læringsmiljø. Mindst hvert andet år evalueres den pædagogiske læreplan med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen offentliggøres. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51)

Sådan beskriver Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, opgaven omkring evaluering i dagtilbud. Der bliver slået fast, at den pædagogiske dokumentation skal bruges til at udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø for derigennem, at øge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den løbende evaluering er et redskab for de pædagogiske medarbejdere og indgår i en evalueringskultur. Dagtilbuddets læreplan skal evalueres hvert 2. år og skal beskrive sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evaluering, kriterier og komplekse sammenhænge

Evaluering er et redskab der kan bidrage til at vurdere, udvikle og kvalificere pædagogisk praksis. At evaluere eller at vurdere et pædagogisk læringsmiljø kræver dialoger om hvad der er god kvalitet i læringsmiljøet og hvordan det gode pædagogiske læringsmiljø har betydning for børnene. Dialoger om kvalitet af pædagogisk praksis er vigtige og medvirker til, at gøre kriterier for evalueringer tydelige. Kvalitet forstået som hvad børnene skal have med sig og hvordan læringsmiljøet skal tilrettelægges, så det understøtter bedst muligt Disse dialoger foregår blandt de pædagogiske medarbejdere og involverer dagtilbuddets forældrebestyrelse. De pædagogiske medarbejdere tilrettelægger det pædagogiske læringsmiljø efter de antagelser de har om, på hvilke måder læringsmiljøet bidrager til børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Dialoger om pædagogisk praksis skaber mulighed for refleksion og læring om egen praksis og mulighed for at justere denne. De pædagogiske medarbejdere vil opleve sådanne dialoger som meningsfulde måder at anvende evalueringer på.

Pædagogiske medarbejdere skal træffe mange vurderinger, beslutninger og handlinger i løbet af en dag. Mange handlinger sker hurtigt og baserer sig på de pædagogiske medarbejders professionelle dømmekraft; en erfaringsbaseret fornemmelse for hvad der sker og hvad der er vigtigst. I situationen kan der altid handles anderledes og refleksion over praksis er derfor central. I nuet er der sjældent tid og rum for refleksion, drøftelser og refleksion må ske efterfølgende og skal dokumenteres, fx noteres, for at kunne indgå i en senere systematisk evaluering og kunne give støtte til forandringer af handlinger og praksis. Pædagogisk praksis udfolder sig i komplekse processer, hvor både børn og voksne har intentioner med de handlinger og interaktioner der finder sted. I pædagogisk praksis er der ikke er entydighed mellem indsats og resultat; konteksten og de konkrete menneskers handlinger og beslutninger har betydning for hvad der sker i samspillet. Evalueringer af pædagogisk praksis skal kunne rumme denne kompleksitet. Når man evaluerer, sætter man særligt lys på en del af det pædagogiske læringsmiljø, velvidende at man ikke kan

indfange alt det, børn oplever over hele dagen. De pædagogiske medarbejdere udvælger altså et særligt fokus for evalueringen af det pædagogiske læringsmiljø. Dette fokus beskrives i det didaktiske redskab, PEF, planlægning og evaluering i Furesø, se mere på nedenfor.

Evaluering; kultur, kompetence og kapacitet

Den styrkede pædagogiske læreplan fremhæver, at dagtilbudslederen er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet. En evalueringskultur forstår vi som en sammenhængende tilgang til evaluering og praksis, hvor evalueringer bidrager til udvikling af kvaliteten af den professionelle praksis. En evalueringskultur kræver at dagtilbuddet har udviklet evalueringskapaciteter.

Evalueringskapaciteter forstået som, at arbejde reflektivt med egen evalueringspraksis med henblik på, at blive bedre til at evaluere, til at anvende og omsætte evalueringer til et løft den pædagogiske kvalitet. Struktur og organisering af de pædagogiske medarbejders arbejde med didaktik; med planlægning, dokumentation og evaluering af pædagogisk praksis samt parathed og kompetence til sammen at reflektere over hinandens praksis og til at ændre denne, styrker en evalueringskultur. For at understøtte dagtilbuddenes arbejde med at opbygge en evalueringskultur anvender Furesø Kommune nogle fælles redskaber.

Fælles redskaber i Furesø Kommune

Furesø Kommunes dagtilbud anvender PEF som didaktisk redskab. Her planlægger, analyserer, udvikler, dokumenterer og evaluerer de pædagogiske medarbejdere igangværende pædagogiske forløb, rutinesituationer samt børnekulturen. PEF understøtter den løbende systematiske evaluering. Dokumentation der indgår i evalueringer, kan antage mange former: Interviews af børn, læringsfortællinger, fotos, børns tegninger, video, observationer, udstillinger, relations skemaer; barn-barn eller barn-voksen, logbøger eller skemaer til registrering.

Furesø Kommune understøtter arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan med Læringslaboratorier. I læringslaboratorierne mødes dagtilbudsledere og faglige fyrtårne som sammen udvikler, sparrer og henter ny inspiration og viden til det fortsatte arbejde med den pædagogiske læreplan. På læringslaboratorier sker videndeling, indhentning af ny viden og inspiration, planlægning af nye prøvehandlinger. Læringslaboratorierne veksler mellem debatter, sparring, reflektive teams og faglige input mv.

Til pædagogisk tilsyn er Furesø Kommune inspireret af KIDS, et redskab til Kvalitetsudvikling I Dagtilbud, KIDS ligger tæt op af det pædagogiske grundlag og de 12 mål der vedrører de 6 læreplanstemaer. KIDS anvendes af dagtilbud til inspiration til udvikling af kvaliteten af deres pædagogiske praksis. I de systematiske evalueringer kan dagtilbud med fordel hente inspiration i KIDS og i anbefalinger fra tilsyn.

Hverdagsevaluering, løbende systematisk evaluering og evaluering hvert 2. år

I Den styrkede læreplan er det beskrevet hvordan dagtilbud løbende skal evaluere på hvilke måder læringsmiljøet understøtter børns trivsel, læring, udvikling og dannelse samt at dagtilbuddets læreplan skal evalueres hvert 2. år.

Disse 3 niveauer søger vi koblet sammen, således at hverdagsevalueringer giver input til den løbende systematiske evaluering, der har PEF som omdrejningspunkt og endelig den evaluering af dagtilbuddets pædagogiske læreplan der finder sted hvert 2. år.

Tre niveauer af evalueringer, der bidrager og kvalificerer hinanden, indgår i arbejdet med læreplanen.

Hverdagsevalueringer

Hverdagsevalueringer er de uformelle og spontane refleksioner om evaluering som de pædagogiske medarbejdere gør sig, når de holder pause, har sovetime eller er på vej hjem fra arbejde. Disse evalueringer rummer vigtige observationer og refleksioner og kan bidrage til de løbende systematiske evalueringer af pædagogiske forløb og af det pædagogiske læringsmiljø. For at fastholde hverdagsevalueringerne gør de pædagogiske medarbejdere noter ud fra spørgsmål på trykte post-its:

- Hvad forløb godt?
- Hvad blev jeg opmærksom på?
- Hvilke intentioner havde børn/voksne?
- Hvad fik børn/voksne ud af forløbet?

Løbende og systematiske evalueringer

Noter fra hverdagsevalueringer indgår i de løbende og systematiske evalueringer som PEF understøtter. Rammer og struktur for de systematiske evalueringer skaber dagtilbudslederen lokalt. De systematiske evalueringer finder sted på møder hvor relevante pædagogiske medarbejdere deltager. PEF er rammen for indsamling af data og pædagogisk dokumentation og kobler hverdagsevalueringer med løbende systematiske evalueringer.

PEF rummer en spørgeguide der understøtter analysen af praksis:

- Børns udbytte ifht. beskrevne mål og det pædagogiske grundlag
- Børns oplevelser og børns perspektiv
- Hvad viser forløbet om vores refleksioner om valg af indsatser?
- Hvad viser evalueringen af nyt, overraskende og spændende?
- Hvad har vi voksne lært?
- Hvad vil vi vide mere om?
- Hvad tager vi med til næste forløb?

Dagtilbudslederen understøtter at den systematiske evaluering anvender dialogmetoder der bringer flere perspektiver frem og som fremmer udvikling af nye forståelser og ideer.

I processen med løbende og systematiske evalueringer kan dagtilbud arbejde med flere lyttepositioner. Udpegede pædagogiske medarbejdere holder særligt øje for:

- Børneperspektiv i forløbene
- Guldkorn der rummer vigtig viden og læring
- Det der er vigtigt at formidle og dele viden omkring
- Hvilke begrænsninger eller udgrænsninger børnene møder i forløbet

De opmærksomheder som medarbejderne fra forskellige lyttepositioner får, indgår i dialogerne.

Evaluering af læreplanen hvert 2. år

Dagtilbudsloven fremhæver: at lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen af den pædagogiske læreplan hvert 2. år.

PEF samt anden pædagogisk dokumentation udgør det materiale som evalueringen foretages ud fra. Anbefalinger fra tilsynsrapporter medtænkes i evalueringen.

Processen for evalueringen er at dagtilbudsleder og medarbejdere, faglige fyrtårne laver oplæg til evalueringen og opfølgningen på arbejdet med den pædagogiske læreplan. Derefter inddrages den samlede medarbejdergruppe der kommer med input og siden skal forældrebestyrelsen inddrages i en drøftelse og har mulighed for at komme med input og forslag. Dagtilbudsleder har det endelige ansvar for den pædagogiske læreplan.

Evalueringen hvert 2. år tager form af en metaevaluering. En sammenfatning og en analyse af evalueringer fra PEF som er udarbejdet i perioden samt evt. anden pædagogisk dokumentation.

Fra disse PEF hentes informationer fra rubrikkerne:

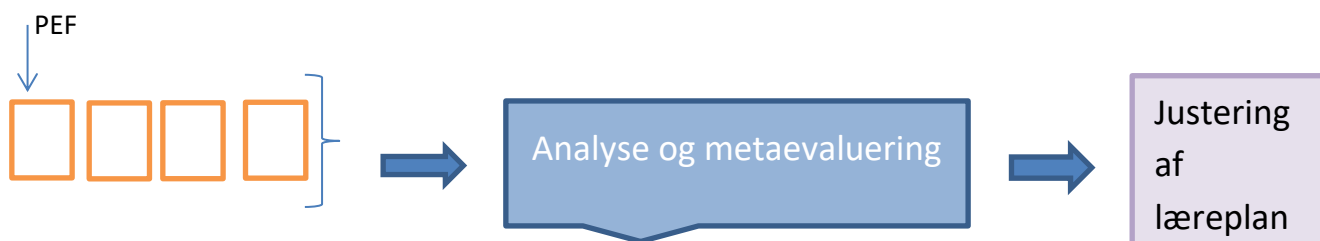
- Refleksion 1
- Børns oplevelser og børns perspektiv
- Refleksion 2
- Hvad tager vi med os

Der kigges på temaer der går på tværs: sammenhænge, tegn og mønstre eller noget der ikke er medtaget.

Vigtige spørgsmål er:

- Hvilken ny læring, erkendelse er gjort, hvor er der noget dagtilbuddet skal arbejde videre med
- Får I realiseret det pædagogiske grundlag tilstrækkeligt?
- Er jeres mål gode at evaluere på, er der forskel på mål for børn i vuggestue og børnehave?
- Har I fundet gode måder at få øje for børnenes perspektiver på?
- Er der et pædagogisk tema I har brug for at indhente mere viden omkring?
- Hvor er der noget i jeres pædagogiske læreplan I vil justere, fx korte retningsgivende refleksioner eller eksempler der bedre beskriver den pædagogiske praksis I tilbyder børnene

Oversigt over evalueringen hvert 2. år:

Hvordan vil vi sikre at hverdagevalueringer tilfører vigtig viden til de løbende og systematiske evalueringer, af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og så børnenes udbytte?

I Lyngholm er vi godt i gang med at etablere en stærk "justerings kultur"- det vil sige at vi hele tiden anvender vores hverdagevalueringer til at justere vores praksis. Dette foregår ofte, og medarbejderne støtter her op om hinandens justeringer, da der er tillid til at en given justering er anset nødvendig for at sikre den fortsatte sammenhæng mellem læringsmiljøet og barnets/ børnenes udbytte.

Vi inddrager også vores justeringer i de igangværende lokale PEF samt fælles PEF.

Hvordan udvikler vi evalueringskapaciteter, hvor har vi særligt behov? Og hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Vi har i fællesskab udvalgt hvilket område fra det pædagogiske grundlag vi ville være undersøgende på- dette gennem fælles PEF forløb.

Vi har besluttet fremadrettet at systematisere vores PEF processer gennem et årshjul- dette årshjul er pt. under udarbejdelse.

Her vil en fælles PEF kunne være et udgangspunkt for hele huset, men hvor stuerne kan arbejde videre på de tværgående emner gennem en lokal PEF. Hvor de voksne på stuerne følger børnenes spor og tilpasser/justerer forløb efter dette.

Der vil ske en fælles afslutning samt evaluering af sådanne forløb.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Vi har gennem vores fælles PEF fået etableret en tilgang til evalueringen af vores læringsmiljø der styrker det fælles faglige fundament i Lyngholm. Vi vil derfor fortsætte med de fælles analyser samt efterfølgende evalueringer suppleret af stuevis lokale PEF med udgangspunkt i læreplans temaer. Alt dette bliver brugt til den samlede evaluering og efterfølgende justering af vores læreplan.

Fremadrettet planlægger vi løbende at indskrive relevant data fra vores PEF ind i vores læreplan. Således at den opdateres løbende, i stedet for hvert andet år.

Vi ønsker at involvere forældrebestyrelsen i den løbende evaluering af læreplanen, og har derfor flere tiltag i tankerne ift. dette. Som fx at sende vores færdig evaluerede fælles PEF til gennem læsning af bestyrelsen inden vores bestyrelsesmøder.

Links:

Furesø Kommunes Børne- og Ungepolitik: [Børne- og ungepolitik](#)

Fortsat fremgang for Furesø, Byrådet mål for 2019 – 2020: [Fortsat fremgang](#) Vision 2030: [Vision 2030](#)

Fælles læringssyn 0 – 18 år: [Det fælles læringssyn](#)

Oplæg om dannesperspektiv til dannelsesrejsen, under udarbejdelse

Styrket pædagogisk læreplan, rammer og indhold, EMU [EMU: Den styrkede pædagogiske læreplan](#)

FN's børnekonvention: [Unicef, børnekonventionen](#)

Dagtilbudsloven: [Dagtilbudsloven](#)